DİLHANE

edebiyat • şiir • fikir

Sayı: 44 - Ağustos 2021

Söyleşi
Dr. İhsan Şenocak

Söyleşi
Dr. Altıncan Buğda

Zulmü her kabul ediş, daha büyüğünü doğurur.
[Ahmet Hamdi Tanpınar]

Vatan, Millet, Din Davasına Adanan Bir Ömür Osman Batur Han - *Doç. Dr. Ömer Kul*

Doğu Türkistan'daki Soykırımın Temel Nedenleri - *Dr. Ferhat Kurban Tanrıdağlı*

VATAN, MİLLET, DİN DAVASINA ADANAN BİR ÖMÜR:
OSMAN BATUR HAN

Doç. Dr. Ömer Kul / Twitter: @omerkul_61

Doğu Türkistan davasının XX. yüzyıldaki en büyük kahramanı Osman Batur'dur desek abartı yapmış olmayız. Onu, Kafkasların Şeyh Şamili olarak ifade edenler de kanaatimizce doğru ve objektif bir değerlendirmede bulunmuşlardır. Aslında Osman Batur'un mücadelesine göz atanlar, bugün vâr olma mücadelesi veren Doğu Türkistanlılara reva görülen zulmün bundan 80 sene önce de tüm acımasızlığı ile ve yine devlet eliyle uygulamada olduğunu göreceklerdir.

Osman Batur, 1989 yılında Doğu Türkistan'da Altay'ın Köktogay bölgesi Öndirkara mevkiinde doğduğunda, aslında hayattan büyük beklentileri de yoktu denilebilir. Hatta birilerinin iddia ettiği gibi bir maceraperest de değildi. Döneminin bütün Kazak Türkleri gibi onun da avılında hayvanlarını beslemek, evlenip çoluk-çocuğa karışmak, yardım edilmesi gereken yakınlarının yardımına koşmak ve Yaradan'ın bahşettiği ömrü huzur içerisinde, sevdikleriyle beraber geçirmek muhtemelen en büyük hedefi idi.

Lakin önce Guomindang/Milliyetçi Çin akabinde de Komünist Çin askeri birlikleri Osman Batur'a olduğu kadar sevdiklerine de hayatı zehir etmiş, o da her Müslüman-Türk evladının yapması gerekeni yaparak "vatan-millet-din" uğrunda, hem de çocukları katledilmesine rağmen, davasından bir adım geri atmayarak, 29 Nisan 1951 tarihinde şehadet şerbetini içecek istemeyeceği bir sürecin içerisinde kendisini bulmuştur.

Evet, Osman Batur cesurdu, sözünün eri idi, dostuna güven verirdi, çevresinde sevilen, hatırı sayılan sıradan biriydi. Lakin 1934 sonrası Doğu Türkistan'da yönetimi Sovyet Rusların yardımıyla ele geçiren Çinli Genel Vali Şın Şı-sey, II. Dünya Harbi'nin cafcaflı yıllarında Moskova'nın verdiği akılla milletin elindeki silahları toplamaya, yazlık-kışlık hayatı yaşayan Doğu Türkistan Kazak Türklerini yerleşik hayata geçmeye zorlayan uygulamaları 1940 yılında had safhaya ulaşmış, Çinli askerler 12 Şubat 1940'ta Osman Batur'un yaşadığı Sarıtogay'a gelmişler, Akit Hacı Camii'ne Şın Şı-sey'in emirlerini bildirmek ve silahları toplamak üzere postallarıyla girmişler, halka hakaret üstüne hakaret etmişlerdi.

Osman Batur, silahını isteyen Çinli askerlere, birçok kişinin "ne gerek vardı şimdi?" demesine rağmen "bugün silahını veren yarın canını verir" diyerek 8 arkadaşıyla birlikte itiraz etmiş, "ben silahımı teslim etmiyorum, gücü yeten ve kendine güvenen varsa buyursun gelip alsın" diyerek dağ yolunu tutmuş, kısa zamanda kendisine katılanlarla birlikte her geçen gün gücüne güç katmış ve

Doğu Türkistan'ın Altay bölgesinde istiklal meşalesini yakmıştı.

1940 yılında Altay'da başlayan istiklal hareketi bütün imkânsızlıklarına rağmen günden güne gelişmiş, Osman Batur, 1943 yılına gelindiğinde "Han" ve "Batur" ilan edilerek hareketin liderliğine getirilmiştir.

Onun 1940 yılında başlattığı harekete başlangıçta "üç-beş çapulcu, yarın aç kalıp gelip silahlarını teslim ederler" diyen Doğu Türkistan'ın Çinli Genel Valisi Şın Şı-sey, dediğine pişman olmuş bırakın küçümseyip "çapulcu" dediklerinin geri dönmesini, o civanmert vatan-millet-din sevdalıları önce Şın Şı-sey'in görevinden alınmasını akabinde ise 1944 yılı 12 Kasım günü Gulca Doğu Türkistan Cumhuriyeti'nin Alihan Töre Saguni liderliğinde kurulmasını sağlamışlardı.

Osman Batur'un milli mücadeleye başladığı andan itibaren en yakınlarından başlamak üzere hemen bütün akrabalarına işkence ve zulümde sınır tanımayan işgalci Çinliler, eşi Mamey ve çocuklarını önce hapsetmiş, akabinde annelerinin gözü önünde çocuklarını hunharca katletmişlerdi. Lakin bütün zorlama, şantaj ve askeri operasyonlara rağmen Osman Batur mücadelesinden vazgeçmemiş, dostunu satmamış, davasına ihanet etmemiştir. O, kısa zamanda dostuna güven düşmanına korku salan bir kahraman haline gelmiştir.

Osman Batur'un mücadelenin kızıştığı 1943 yılı itibariyle Moskova idaresi tarafından kendisine Moğolistan Devlet Başkanı Çoybolsan üzerinden yardım ve birlikte hareket etme teklifine karşılık verdiği cevap onu ölümsüz bir dava adamı yapmış, bugün bile dilden dile dolaşan ve kendisine hayranlık duyulan bir lider olmasını sağlamıştır.

Stalin'in 1933'te iktidara getirdiği Şın Şı-sey, Rusların II. Dünya Harbi sürecinde Karpatlar'da Almanlara mağlup olmaya başlaması üzerine bir eksen kayması ile Merkezi Çin Hükümeti'ne yanaşmak istemesi Moskova'nın dikkatinden kaçmamış, Şın Şı-sey'e bir nevi haddini bildirmek isteyen Stalin'in görevlendirdiği Rus istihbarat elemanları Osman Batur ile Moğolistan üzerinden irtibata geçmişlerdi. Moğolistan'ın Bulgun şehrinde yapılan görüşmelerde Osman Batur, tek bir kurşuna ihtiyaç duyduğu bir dönemde Ruslardan iki talepte bulunmuştu. Bunlardan ilki Moskova'nın Altay halkının dinine karışmaması, ikicisi ise Altay'da komünizm propagandası yapmaması idi. Bu iki talebi kabul edilen Osman Batur bundan sonraki süreçte silah ve mühimmat açısından rahat bir nefes almış, Çinli birliklere darbe üstüne darbe vurmayı başarmıştı.

Ne hazindir ki, Doğu Türkistan'ın Gulca şehrinde son bağımsız Doğu Türkistan Cumhuriyeti kurulmasına, işlerin rayına gireceği ümit edilmesine, Çinlilerin kadim Türk-İslam yurdu Doğu Türkistan'dan kovulmalarına ramak kalmışken Rus yine Rusluğunu yapmış, işgal ettiği Batı Türkistan Türklerine örnek teşkil edeceği gerekçesiyle kurulan hükümete desteğini çekerek Çinlilerle masaya oturmalarını istemişti.

II. Dünya Harbi'nin bittiği ve büyük güçlerin (ABD, İngiltere, Rusya) dünyayı kendi aralarında bölüştüğü Yalta Konferansı'nda (4-9 Şubat 1945) Doğu Türkistan, Rusya'nın, Moğolistan'ın bağımsızlığını Çin Cumhuriyeti'nin tanıması karşılığında Guomindang idaresine peşkes çekilmiş, binlerce insanın canına, onbinlerce insanın yokluk içerisinde hayatlarını idame ettirmesine mâlolan Gulca Hükümeti yetkilileri Çinlilerle müzakere etmek üzere masaya oturtulmuştur.

2 Ocak 1946 tarihinde imzalanan "11 Bitim Anlaşması" ile neticelenen görüşmeler üzerine 25 üyeli karma bir hükümet kurulmuş ve bu hükümetin 15 üyesi Çinlilerden oluşturulmuştur. Yaşanan gelişmeler Osman Batur'u hayal kırıklığına uğratmış, Gulca liderlerinin Moskova'nın güdümüne girmesi, dahası çok sevdiği Cumhurbaşkanı Alihan Töre Saguni'nin birden ortadan kaybolması (Ruslar tarafından kaçırılmış ve 1976 yılına ölümüne kadar Taşkent'te göz hapsinde tutulmuştur) Osman Batur'un Gulca ekibinden uzaklaşmasına ve Altay'a çekilmesine yol açmıştır.

Üzerine Asker gönderilmesine rağmen kardeş kanı akıtmamak gayesiyle Altay'dan Baytik-Boğda bölgesine çekilen Osman Batur ancak 1947 yılında Dr. Mesut Sabri Baykozi'nin hükümet başkanlığına getirilmesinden sonra, 1948 yılında, bizzat Hükümet Genel Sekreteri İsa Yusuf Alptekin'in organizasyonu ile Urumçi'ye resmi davetli bir ziyaret gerçekleştirene kadar siyasi olaylardan uzak durmuştur.

Osman Batur'un Urumçi ziyareti yeni bir dönemin başlangıcına, dertlerin ortadan kalkması için bir ümit ışığı doğmasına yol açtı derken, bu sefer de Çin iç savaşını kazanan Mao Ze-dong liderliğindeki Komünist birliklerin Doğu Türkistan üzerine yürüyeceği haberi yeni bir savaş ve mücadele dönemin ayak seslerini ortaya çıkarmıştır.
Komünist tehlike Dr. Mesut Sabri Baykozi, Mehmet Emin Buğra, İsa Yusuf Alptekin, Canımhan Hacı, Hadıvan Hatice Hanım, Delilhan Canaltay, Osman Batur'u temsilen Nurgocay Batur ... gibi Doğu Türkistanlı liderleri geleceğe dair birkaç toplantı yapmasına neden olmuş ve sonuçta kalıp Komünist birliklere karşı koymanın, dış destek de mahrum olunduğu gerçeğiyle, imkansızlığı üzerine Mehmet Emin Buğra beyin tarihi sözü "vatan için vatandan ayrılmaya" karar verilmiştir.

1949 yılının Eylül ayı ortalarına doğru başlayan tarihin en dramatik göç hadisesine katılanlardan biri de Osman Batur liderliğindeki kafileler olmuştur. Osman Batur yine kahramanlıklarına yolculuk sırasında devam etmiş, Altay'dan Barköl, Bisan dağı ve Kamanbal-Makay-Kayız üçgenine gelinceye kara Çinli askeri kuvvetlerle çarpışa çarpışa ilerlemiştir. Lakin 16-17 Şubat gece sabaha karşı Çin Komünist Birliklerinden özel eğitimli 8. Kızıl Alay'ın baskınıyla son kurşununa kadar savaşan Osman batur yakalanmış ve önce Duvkuang'a akabinde Urumçi'ye getirilerek düzmece bir mahkemede "vatan hainliği, yabancı ülkelerin ajanı, Altay halkının can, mal ve ırzına geçme suçlamalarıyla" gibi aslı astarı olmayan iddialarla suçlanarak idama mahkûm edilmiştir

Osman Batur kızı Azapay ile birlikte yakalanmış ama bu baskından kurtulabilenler önce Gasköl'de bulunan Doğu Türkistan Kazak Türklerinden Hüseyin Teyci'nin yanına, oradan da Tibet üzerinden Himalayaları aşılarak önce Keşmir'in Safakadal şehrine, buradan da 15 Mart 1952 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Devleti Bakanlar Kurulu kararıyla 1850 Doğu Türkistanlı *"iskanlı göçmen"* olarak

Türkiye'nin farklı şehirlerine (İstanbul, Manisa, Niğde ve Kayseri... gibi) yerleştirilmişlerdir. Onbinlerce kişinin çıktığı hicret topu-topu 1850 Doğu Türkistanlı'nın Türkiye'ye gelmesi ile neticelenmiş, binlerce kişi yollarda hayatını kaybetmiş, bir kısmı dayanamayıp geri dönmüş, çok cüzi kısmı da Tayvan, Hindistan, Pakistan gibi ülkelere gitmiştir.Yakalanmamış olsaydı muhtemelen Osman Batur, diğer Doğu Türkistanlı Müslüman-Türk kardeşlerimiz gibi Türkiye'ye gelecek, belki de bizzat o büyük kahramanı tanıma şerefine nail olacaktık.

Osman Batur'un idama götürlürkenki tavrı bugün adını ve mücadelesini bilenler tarafından unutulmayacak anlara şahitlik etmiş, dünya durdukça da o vakur duruşu ve söylediği sözler hatırdan çıkmayacaktır. Elleri ve ayakları zincire vurularak idam sehpasına götürülen Osman Batur'un göğsüne *"bandit/terörist Osman"* yazısı açılmış ama ağzını bantlamayı unutan işgalci Çinilere o büyük kahraman, tarihe geçen; *"beni öldürebilirsiniz ama dünya var oldukça Doğu Türkistan davası ve Osman Baturlar hep var olacaktır"* sözlerini söylemiştir.

Osman Batur'un şehit edilmesi ile Doğu Türkistan'da Çin Komünist işgali tamamlanmış, gelen gideni aratmış, başta Osman Batur'un oğlu Şerdiman olmak üzere Osman Batur'un aile üyelerine ve yakınlarına edilmedik işkence ve zulüm bırakılmamıştır. Doğu Türkistan'da günümüzde, Almanların Nazi kamplarına, Sovyetlerin Gulaglarına benzer sözde *"eğitim"* özde *"soykırım"* kamplarını görenler yeni Osman Baturların yolunu beklemekte, 1940'lı yıllara özlem duymaktadır.
İnanıyoruz ki, zulüm ilelebet payidar olamayacak, Komünist Çin idaresinin devlet eliyle estirdiği terör siyaseti aynen Sovyetler Birliği'nin parçalanması gibi bir süreci yaşamasına vesile olacaktır.
Doğu Türkistan davasının şehitlerini Büyük Kahramanı Osman Batur Han nezdinde bir kez daha rahmetle yâd ediyorum.

Osman Batur ve mücadelesi hakkında geniş bilgi için bakınız:
Ömer KUL, "Osman Batur", TDV İslâm Ansiklopedisi, EK-2, (2019), s.377-378.
Ömer KUL, Altay Kartalı Osman Batur Han, Rumuz yay., İstanbul 2020.